

ORADEA-MARE (N.-VÁRAD)
30 ianuarie st. v.
11 februarie st. n.

Ese in fiecare duminică
Redacțiunea:
Strada principală 375 a.

Nr. 5.

ANUL XXX.
1894.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.
Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Măriuca.

(Urmare.)

Și moraru începù să umple banițile incet, incet, ca să nu se prea bată făina tare, că de s'aședă mai afânată, eșiau mai multe baniți și eră și partea de vămuelă mai mare.

Iar suveica de Măriuca, numa' cât ridică odată rădětórea, o potrivíá din fuga la mijlocu baniței; de-odată in drépta, odată in stânga și banița eșíá rasă ochiu...

Și iacă cum din doue merțe¹ de popușoiu, moraru și cu Măriuca scoteau de multe ori, din mėsúrătóre și din răsăturá, doue merțe și o jumétate pe de-asupra.

— Da strașnic mai rađi fa Măriuco, îi grăi flăcău, dându-i un brâncișor.

— Apoi ședi bine că rad și mai și...

— Da las' că mi-ai ras și mintea, fa Măriuca...

— Apoi se și cunoșce, badeo, că n'o mai ai; altfel n'ai face ce faci...

Măriuca îi mai spunea, Măriuca îi tot ridea, iar moraru turná afânat, afânat...

Apa clocotíá la scoc; móra se 'nvértíá; făina curgea pic, pic... in sacu pus la teică...

Erá alt rumân la rënd...

¹ In Moldova, o merță cuprinde 10 baniți, doue merțe, fac o chilă.

II.

Moș-Trohin fusese cel mai strașnic plutaș pe vremea lui.

Din sus de Hangu, cine șcie de pe unde, porníá cu doue plute care erau ale lui, și hai, hai, da in Siretiu iar de acolo in mândra Dunăre...

Că mult îi mai fusese dragă: veđi că avea rumănu unde să se invértescă cu pluta lui, când coborá la Galați spre locu de cherestea...

Când intrá de pe Siretiu in Dunăre, mare poftá îl cuprindea pe Moș-Trohin, să se potrivescă a trece vr'un vapor de celea cu róte, care stîrneșce valuri...

Cum îl legáná pluta! iar pe Moș-Trohin par că-l luá cu fiori...

He-he! se pricepea el să povestescă de umbletele lui din vreme de cincideci și mai bine de ani, pe apă și numai pe apă!

Se lăsase odihnei, ia, numai de vr'o cătíva ani, de când își pusese in gând să-și dea pe práslea de Vlad in școlile din Pétrá.

Se cuprinsese bine, Moș-Trohin, cládise casá de om casnic, nu șagá, o imbelșugare cu tóte, și amú, dela remasu bun ce đise Siretiului și Dunărei, pėscuríá, in grigiá de trebuințele bisericeí la care erá ctitor; când nu se putea scápá de rumáni, se mai făcá cónșiliu la primárie ori primar, și atunci grija lui cea mare erá să petruescă ulítele satului și drumurile comunale.

INAINTE DE BAL.

Baba-i murise; fecioru-seu erá amú la carte in școlile din Iași, la care trecuse din Piétra.

Ca să nu i se urască singur, încă tot munciá moșnégu, pentru sat și pentru nevoile alor lui, cari ascultau de cuvântu lui, cu mic, cu mare.

Un lucru nu-i odihniá sufletu, in tótă odihna bătrâneșilor lor.

Se potrivise popei Mateiu și dascálului Lisandru Ionescu și nu se mulțămise cu cartea ce învățase Vlad in sat.

Popa: dá-l la tîrg, mă creștine.

Dascálu: dá-l la tîrg, Moș-Trohine, că băietu ii ager la minte și se cade să șcie mai multe ca mine...

Iacă ce-i tot tocá unu și-i tot cântá celalalt mereu, până ce-l plecará pe Moș-Trohin.

Da veđi că decá sfêrși școlá din Piétra, diavolu nu mai vru s'asculte de tat'su și, mort-copt, Moș-Trohin trebuí să-l lase să se ducá la școlile din Iași.

Popa Mateiu îl sfátuía să intre la seminaru Socij;

Dascálu Lisandru: nu, să intre la liceu cela, cum îi dice, și pe urmă ci-că să dobândescá nuș-ce hârtie care-o dobândesc cei dobă de carte.

Vlad alesese liceu și amú, după șapte ani, decá sfêrșise și cea școlá, nu mai voiá flăcău să se 'ntorcá in sat, ci-că tot se mai indemná și pentru altă școlá.

Ei veđi, iacă, lucru ista nu-i veniá la socotélá moșnegului, că uite ce-i trecuse prin minte.

Dascálu Lisandru îmbătrânise, carte nu mai arată băeșilor așa ci-că, cumt erá vremea, că del tóte-s la vremea lor și după vreme.

Nevoile pururea-s nevoi, numa' nu sînt pururea tot la un fel cu cele din vremuri.

Audiá pe zapciu gráind așa, mai pe câte-un proprietar megieș, mai pe unu și pe altu, și dicea și el amin, că așa se cădea să fie.

Și fiind că om cu altfel de carte trebuía satului pentru învățatura băeșilor, apoi mai cărturar ca Vlad?

Ar vení focioru-su aici, s'ar pune să fie satului ajutor, s'ar insurá cu Măriuca și traiu Vlade pe urmă, să se uite și Dumneđu cu drag l'asă traiu.

De unde ascultá diavolu de Vlad!

Și tare-i erá cu mirare lui Moș-Trohin; cum să nu tragá Vlad la satu lui și mai ales cum să uite pe Măriuca?

Ce' par că nu se dase 'n vînt după ea când venise într'o véră acasă?

Să-și piérdă minșile, nu altceva!...

Da veđi că Măriuca nu erá din cele care se uitá și la alșii.

Ii dase Dumneđu pe Pétru Mușat, cu dînsu se incinsese la traiu, cu dînsu erá s'o ducá in cinste, decá nu și cu dragoste.

Nu mai putea și Măriuca după Vlad, că erá chipos, mândru imbrăcat, că gráiá frumos ca un boier, nu altceva; ei, da veđi că nu se cădea!

Vlad erá să pornescá la Iași; se ducea cu folosu, vorba ceea, și Măriuca remânea cu ponosu.

Le șciea tóte aiestea, Moș-Trohin; și tocma de-aceea uite, se mirá, tare se mai mirá cum de nu se mai gândește Vlad la Măriuca după care muriá cu țile in fiecare ții?

Se făcuse atunci ca o scóbă de doru Măriucái; boliá, de pusese pe gânduri de grijă pe Moș-Trohin; pe urmă îi scrisese din Iași mereu și-l tot întrebasese de Măriuca; iar amú să tacá chitic? Mare minune!

La un Crăciun, după ce murise Pétru Mușat, so-

cotiți că n'alergase Vlad într'un suflet, cu tot timpu protivnic? Ba încă cum?

Și nu, și nu, să ieie pe Măriuca la Iași cu el...

Dar veđi că Măriuca fusese femeie cuminte...

In satu ei vrusese să remâte și remăsese, iar «cuconașu» Vlad — cum îi dicea ea in ris, — se întorsese buzat la Iași, foc de mânie pe Măriuca, dar și foc de îndrăgostit după dînsa.

Cum să facá și cum să drégá amú ca să-l hotărăscá pe Vlad să viná in sat?

Iaca ce-l munciá pe Moș-Trohin.

De aceea, lăsase pe Măriuca să vămuiescá și pornise napoi acasă, cu sufletu in mare turburare.

Veđuse cât erá de mare doru Măriucái după Vlad al lui, câtă jale erá pe sufletu ei că Vlad s'aratá nepăsător și uituc de cele trecute, — și asta, veđi, îi încarcase inima de obidă.

Iacă ajunse pe cale pe dascálu Lisandru care sfátuía cu popa Mateiu.

— Bine că ne-ai eșit in drum, Moș-Trohine, îi grái Lisandru, că tocmai la dumneata veniam.

— Apoi bine, dascále, că s'o nimerit, respunse Moș-Trohin, cu chipu nu tocma senin. Și la ce ve indemná cugetu cătrá mine?

— S'o făcut că n'ai vrut să mai fii primar estimp, taică, — luá cuvînt popa Mateiu, da vorba dtale când îi pune-o, se ține in sémá, că tótă lumea de bun și drept te cunóșce... Eu și cu dascálu Lisandru ne-am sfátuit, taică, să facem ce-om face și uite, să clădim școlá nouă, ca să fie spre mândrie satului și spre cinste... Grăeșce dumneata, Moș-Trohine, cu primaru, oste-neșce-te până la Piétra de grăeșce cu boerii din cel comitet județan, cum îi dice; grăeșce cu prefectu, cu toți, Moș-Trohine, cu toți, și hai să ne vedem visu cu ochii...

— Apoi, Sfinția-ta bine-ai plănuit și spre laudá îți este, iará mie spre mare cinste mi se face și bucu-ros face-m'oi și eu luntre și punte pentru isbânda lucrului.

— Ba încă dascálu Lisandru s'o gândit și la o școlá pentru fete, că del Moș-Trohine, adecă de ce nu s'ar luminá și sáracele fetele satului? Eu am audiť că sînt școli pentru fete in multe sate... Adecă de ce n'ar fi și la noi?...

— Dómne că bine-ar fi, Sfinția-ta... Iacă m'oi porni sêptemána ésta la tîrg, că tare mi-i dor de faptá buná...

— Cuconu Nicu Salbá, pe urmă, aud că-i in Pétrá; o vent, ca tot omu, acasă, de sfințele Paști?

— Așá? Atunci amandea la dînsu, părinte... Cuconu Nicu me cunóșce de sînt ani de țile... Tot îi și senator de ceia la stăpânire... Socot că ne-o ascultá nevoia și ne-o fi sprigin strădaniei, grái Moș-Trohin.

— Și iacă ce mi-o mai venit in gând, Moș-Trohine, luá cuvînt dascálu. Eu n'o mai pot duce cu dascália, că mi-am făcut vécu. De ce n'ai aduce pe Vlad, mare, șá fie dascál, nu șagá, cu șciința de carte nouă...

— Iacă veđi, la acesta m'am gândit și eu... Da unde-i chip să-l plec pe înderêtnicu, ascultării mele?... Nu vré să audá nici de mine, nici de satu lui, nici de Măriuca; — și mai hanțușcă de muiere ca Măriuca, unde se mai aflá? Și dór îi sfîrriá inima după dînsa!... Uite de ce sînt mähnit că nici vëd pe unde umblu... Cum nu mi-ar fi voia să-l vëd aici lângá sufletu meu, cu casá, cu copii, dascál luminat, să fie drag tuturor cum am fost eu? Dumneđu nu mi-ar ținé 'n sémá vorba, da pesemne, multá carte nu-i a bine, că uitá cum schimbá sufletu omului de nu mai dice că-i el...

(Va urmă.)

Martirii.

Stă locul de perdere o oră numai încă...
Poporul plin de spaimă așteptă sevrșirea
Cu lacrimile 'n gene, cu inima adâncă.

Din mucedo celule pășește el, — preotul
Alătură-i, cu cartea, intrăbă-l de greșele,
Căci nu-i decât o oră, și se finește totul...

Ce dulce-i suferința când mori cu dreptu 'n mână!
— ... Dar unde o să fie ființa zimbitore
In ori și ce mominte a vieții lui stăpână?

L'a părăsit?... Se poate?... Dar nu-i printre mulțime!
Intrăb-o de preotul in glas sfios și rece,
Intrăbă și poporul, dar n'a vădută-o nime.

Fior de desperare prin suflet îl petrece:
«Să mor dar e de lipsă căci n'am pe nime 'n lume!»
Călău-i face semnul sub bălț să se aplece.

Mulțimea e cuprinsă de-o tristă desperare,
Tulburi, confusi se mișcă cu toții și injură.
Departate inșe strigă un glas duios: «Iertare»

— «Iertare dela Caesar!»...

— Târziu, căci vântu-l poartă,

In lacrimi de durere șoptește adunarea.
Și ea, a lui iubită, pe loc și cade murtă.

PETREA DELA CLUS.

Intelepciunea femeii.

(Poveste.)

Dată un bătrân sărac, munciă cu ziua pe unde dădea Dumnezeu, numai ca să pótă agonisi o bucatică de pâne, pentru el și pentru o fată ce-i rămăsese dela reposata lui femeie.

Umblând el pe drum, un negustor îl chemă ca să-i curățe ograda casei și să-i scótă niște cióte dela câțiva copaci tăeți nu de mult.

Pe când bătrânul săpá la rădęcina unei cióte, lovește de-odată cu vârful hirtelului de marginea unei căldări care erá plină cu galbeni.

Bătrânul, om cinstit, alergă repede la negustor și-i spuse că a găsit o comóra și că-l poftește să o împartă amândoi ca frați. Negustorul luă căldarea cu galbeni, o inchise într'o ladă și dând pe bătrân afară, îi spuse că nu-i dá nici o pará, fiind că banii găsiți sânt din ograda casei lui.

Bătrânul amărit de așa nedreptate, se plânse unui judecător. Acesta chemând pe negustor, îi dișe ca să aducă și banii, pe care luându-i, le respunse la amândoi că comóra va fi aceluia care va raspunde mai bine la trei întrebări ce le va pune judecătorul tot la depărtare decât trei zile.

— Acú, dișe judecătorul, duceți-ve acasă și peste trei zile să veniți și să-mi aduceți respuns la întěia întrebare: *ce este mai gras pe lume?*

Negustorul spuse femeii lui cum trebuie să gâcescă până in trei zile întrebarea pusă, decă vré să aibă banii; la care femeia, fără să se gândescă mult, îl și sfătui să raspundă că cel mai gras pe lume este *porcul*.

Fata sfătui pe bătrânul ei tatá să raspundă că cel mai gras pe lume este *pământul*.

Peste trei zile amândoi se infătoșară inaintea judecătorului și raspund așa cum îi invetase de-acasă.

Se uită judecătorul la bătrân și dá din cap, se uită și la negustor și ride; la urmă le raspunde că nici unul n'au gâcit, dar să vie peste alte trei zile și să raspundă la a doua întrebare: *ce este mai iute pe lume?*

Femeia sfătui pe negustor să raspundă că cel mai iute pe lume este *fulgerul*. Fata spuse tatălui ei că *gândul omului*.

Se duc ei iar la judecător și raspund așa cum erau sfătuiți; inșe judecătorul dișe că tot nu au gâcit, dar cel de al treilea respuns hotărește de sórta comórei; — așa dar să veniți peste alte trei zile și să-mi aduceți respuns la a treia întrebare: *ce este mai dulce pe lume?*

Plec amăriti in sufletul lor că vine și a treia întrebare și că ei încă nu au gâcit cele doue dintěi, de frică că o să prăpădescă comóra nu șcieau ce să facă.

Femeia sfătui pe negustor să raspundă că cel mai dulce pe lume e *mierea*; iar fata sfătui pe tatá-sau să raspundă că: *graiul omului*.

Se infătoșară ei pentru a trei óră la judecător și raspund cele mai de sus.

Judecătorul atunci dișe negustorului că pótă să se ducă acasă pentru că negâcind întrebările puse, nu-i dá comóra; iar pe bătrân îl oprí acolo, îi dișe că el a gâcit tóte întrebările și că lui i se cuvin banii, dar mai întěi să-i spue cine l'a invetát pe densusul respunsurile acele, căci el șcie bine că nu sânt scóse din capul lui.

Bătrânul, atunci istorisi cum are o fată, cum stau stau într'un bordei din marginea pădurei, cum sânt săraci și cum fata lui l'a sfătuit să raspundă așa.

Atunci judecătorul dișe bătrânului că vré să vorbescă cu fata lui și să vie la densusul imbrăcată și desbrăcată, calare și pe jos, și să-i aducă dar și să nu-i aducă.

Fata primind veste că trebuie să se infătoșeze inaintea judecătorului, luă repede un voloc, îl puse in spinare, prinde o vrabie, o pune într'o strachină acoperită și... încalcând pe-un băț, porni. — Cum ajunse in fața judecătorului, îi intinse darul, când ridică capacul, vrabia scurá și strachina remase gólá, atânci aruncând și bățul, nu mai erá călare; cât despre imbrăcăminte, ce haină putea să fie volocul? Judecătorul vedënd-o, remase fórte mulțumit de aceste și hotări ca să o ieie de femeie; numai cu o tocmelá, adecá, să nu se amestece in judecătěle lui.

După nuntă, fata nu tlnu socotelá de tocmelá făcută, ci se puse să-și ispitescă bărbatul până și la judecata proceselor, așa că necontentit asculá la ușă ca să vedá cum bărbatul ei dá dreptate celor cu pricina.

Dela o vreme, judecătorul simți că femeia lui necontentit îl ispitește, se hotári ca, odată, să judece strimb o pricină, numai ca să vedá ce are să facă ea, — și chiar a două zile i se arată și prilejul.

Doi ómeni se infătoșară inaintea judecătorului și unul din ei spue că imprumutându-i celuilalt iépa lui, peste nópte a fátat un mánz sub căruța celui imprumutat. — Celalalt raspunse: nu-i așa, să ferescă Dumnezeu, ci eu sculându-me diminetă, am găsit mênzul sub căruța mea, iar iépa lui rumegá de-oparte niște fên, cine nu pricepe de aici că căruța mea a fátat mánzul astă nópte?

Judecătorul ascultà tânguirile ómenilor și hotári

ca mánzul să fie acelaia care avea căruța, spuind că, de vreme ce a găsit mánzul sub căruța, căruța a fátat mánzul.

Femeia, care ascultá la ușă și auđi că hotărírea bárbatului ei nu este dréptă, eși repede inaintea omului cu iépa și îi spuse, că mâni la cutare cias, să fie la cutare câmpie cu un năvod in mână și când va trece pe acolo judecátorul cu dēnsa, el să se facă că dá cu năvodul prin iérbă; decă îl va intrebá ce face, să respundă că prinde peșce.

A doua ți, fiind serbátóre, judecátorul și cu femeia lui se pornírá la tērá; iată că in dreptul câmpiei cu pricina, omul trágea cu năvodul de perit, când judecátorul ajunsese in dreptul lui și îl intrebá ce face, el respunse că prinde peșce. — Atunci judecátorul se in-

să-mi aleg din casă numai un singur lucru care îmi va fi mai drag, și chiar de a doua ți me duc din casa ta. Primești?

— Primesc, respunse judecátorul.

Dădurá ei o petrecere, unde amēndoi erau de o veselie nespusá. Intr'un târđu judecátorul intrecēndu-se cu de-de-ochiul, adormí butuc. Atunci femeia, îl luá binișor, îl puse intr'o căruța, și porní cu dēnsul la bordeiul tatálui ei.

A doua ți, când se deșteptá judecátorul și se vėđu in asemenea vágăună, o intrebá că ce insemnézá asta.

Femeia îi respunse că, in tótá casa lui nu a găsit nimic altă-ceva care să-i fie mai drag decát el, și l'a

BIBOL SELBATIC DIN TIBET.

tórce cătrá femeia lui și o intrebá: Ei, ce ți dragă, așa-i că omul ista e nebun? — Ba de loc nu e nebun bárbate, eu cred că in adevēr el prinde peșce din iérbă, și se póte asta să fie tot așa de adevērat, cum s'a putut eri cu omul cela care i-a fátat căruța un mánz.

Auđind judecátorul acel respuns din partea femeii lui, se inroși până in vērful urechilor și de necas nu șciea ce să facă.

Se întórse acasă și chiar din țiua aceea hotári femeii sale că nu mai tráeșce cu dēnsa, ci se desparte, fiind că s'a amestecat in judecătíle lui.

Atunci femeia i-a respuns: — decă tu vrei să te desparți de mine, eu nu me impotrivesc, dar cu o tocméla, adevcă să facem mai întei o petrecere unde să chemám toți prietenii noștri, să chefuim tot așa de bine ca la nunta nóstrá și după acēsta să-mi dai voe ca

luat pe dēnsul, — mi se pare că de asta nu te poți supērá, fiind că așa ne-a fost tocméla?

Atunci judecátorul, vėđēnd atáta dragoste din partea nevestei, o sárutá, o aduse inapoi in casa lui și a tráit fericit până la sfērșitul vieței lor, fără a se mai ispítí unul pe altul.

IOAN S. IONESCU.

Inima omului de stat e in capul seu.

*

Cei violenți cuceresc lumea, cei pașnici o pás-trézá.

*

Sínt mai multe lucruri cari ne fac fricá, decát lucruri cari ne fac reu.

Sistema solară.

Mare ești Dómne și minunate
sunt lucrurile tale !

Cu greu voi fi putut aflá un motto mai acomodat, vrând a scrie ceva despre lucrurile lui Dumneđu. Pe pámént sunt milióne și milióne de lucruri dumneđuești și acestea, in atâtea moduri premăresc atotștiința și atotputernicia lui Dumneđu, dar grandiositatea lucrurilor lui Dumneđu ni-o arată in deosebi construirea cerului și ale celor lucruri, ce sunt in cer.

In tótá ziua vedem cerul cu sórele și nóptea cerul cu stelele, dar prea puțin au o idee curată și prea puțin ceva cunoștiință despre aceste.

Dđu făcënd pe om, i-a dărui o putere spirituală inaltă și i-a pus inaintea tóte lucrurile sale și tóte le-

in legile de lume; totde-odată insuflă stimă cătră puterea spiritului omenesc, carele, cu privirea sa de scrutator, a putut străbate in adâncimile universului, de și astronomia și micimea omului și restrângerea sa pe un punct așa de mic, (ce in creațiune dispare), o arată in așa mod, încât pe om îl duce la o adevărată umilire, fără ca să-l abată dela contemplațiunea mai departe a cerului stelos. Noi putem și trebuie încă să căutăm de a scrutá secretele naturei, legilor, formărilor și mișcării diverse: noi prin această cultivăm și folosim cu succes bun și in mod demn puterile minții nóstre.

Aceste m'au indemnat și pe mine ca să scriu ceva din astronomiá, đic ceva, și anume un extras din materiile cele mai ușóre, dar totuș ce forméză ceva in-treg, ca ficarele cu cultură cât de modestă, încă să pótá pricepe, séu cel puțin despre lucrurile dumneđuești să aibă o idee mai lámurită¹.

JOC POPORAL IN BRETAGNE.

gile creațiunilor sale. De multe mii de łani ómenii cu spirit mai inalt scrutéză tóte, și ađi au ajuns ca să se fundeze o știință despre construcțiunea cerului și despre legile construcțiunii și ale creațiunilor ei.

Acésta știință se numește astronomiá, adecá: știință despre stele, ce e cuprinsul tuturor cunoștiințelor despre corpurile (trupurile) cerului.

Astronomia e de mare folos pentru ómeni și mai intėiu, *de folos material*, căci fără astronomiá nu s'ar puté ști împărțirea timpului și chronologia; nu s'ar puté ști geografia matematică, căci numai astronomia ne dá cunoștiință adevărată și despre figura și mărimea páméntului, precum și despre pozițiunea lui intre alte corpuri cerești. Dar astronomia e de mare *folos și spiritual*. Să ađim pe dr. Adolf Drechsler cum se exprimă despre acest folos. «Astronomia ne invétá pe noi de a privi cu admirare suprinđetóre nemărginita intinderă a cerului cu stele; umple inima nóstră cu reverință internă cătră Dumneđu, a cărui voință domnește

Sistema solară.

Sórele nostru are in "giurul seu un număr mare de corpuri cerești, cari atěrnă dela el. Pentru tóte aceste corpuri cerești, sórele e corp central; și aceste corpuri sunt puse in giurul lui in ordine hotărítá. Corpurile cerești, cari se țin de sistema solară sunt: 1. Sórele. 2. Planetele. 3. Lunile și inelele pe lângă unele planete. 4. Cometele. 5. Grămădiri de pulbér de lum. in formă de nori și pulbér de lumi, imprășciat printre corpurile cerești. Sórele cu aceste corpuri cerești la olaltă forméză o sistemă de creațiune in lume și acésta se numește *sistemă solară*.

Sórele are putere asupra acestor corpuri, de la intórce in giurul seu cu o iuțime fórte mare; el le dá lumina și căldura și prin acésta le dá vieță.

¹ Am urmat după: Katechismus der Astronomie de dr. Adolph Drechsler, edit. 7-ea Lipsca 1886. Populare Astronomie de dr. I. H. Mädler, și Lexic. de Conv. al lui Meyer, edit. ul timă.

Sistema acésta solară pentru sine forméază o lume, de care se ține și pământul nostru, dar toate corpurile cerești din acésta sistemă solară sânt numai o părțicăa forțe mică a cerului; dincolo de sistema acésta solară, în univers, sânt încă forțe mulți sori și astfel multe sisteme solare.

Fiind că în sistema solară sórele e domnitorul corpurilor celorlalte, mai întéu să vorbin despre: sóre.

I. Sórele.

Sórele e o stea, ca și alte multe stele, ce le vedem cu ochii; dar sórele ni se arată mai mare și mai strălucitor decât alte stele, numai, pentru că sórele e cu forțe mult mai aprópe de pământ.

Forma sórelui e rotundă și el are figură de glob. Stelele, planetele și lunele încă au formă de glob; și fiind și pământul nostru o planetă, pământul încă are formă de glob.

Indepărtarea sórelui de pământ e mare. Sórele în indepărtarea mijlociă e de 20 de milióne și 122 de mii de mile geografice departe de pământ, socotind pe o milă geografică, 7420 de metri. Sórele iérna e mai aprópe și véra mai departe de pământ și anume mai departe cu 338,050 de mile. Indepărtarea sórelui ni se pare forțe mare când cugetăm la numărul milelor, dar acésta indepărtare e mică știind indepărtarea sórelui de alte planete din sistema sa, și e indepărtare de tot mică știind indepărtarea sórelui și a pământului dela stéua, ce e mai aprópe de sóre séu de pământ. Indepărtarea sórelui de pământ, adecă: 20 de milióne și 122 de mii de mile geografice se folosesc ca o măsură simplă, p. e. cum folosim milul geografic, pentru de a spune indepărtarea unei planete séu unei stele, dar și acésta măsură s'a aflat prea mică pentru de a socoti indepărtarea stelelor, și s'a introdus măsura de lumină, precum vom vedé la locul seu.

Acuma, pentru ca să avem o ideiă mai curată despre indepărtarea sórelui, s'a calculat, că decă pe pământ s'ar puté face un sunet tare, carele să străbată la sóre, atunci acel sunet numai în 14 și $\frac{1}{2}$ de ani ar ajunge la sóre; apoi s'a calculat, că decă ar fi o cale de 20 de milióne 122 de mii de mile, și decă un locomotiv cu vapóre ar călători în totă ziua 180 de mile, atunci locomotivul cu vapóre ar trebui să călătoréscă peste 300 mii de ani, ca să facă calea de indepărtare până la sóre.

Mărimea sórelui încă s'a măsurat. Diametrul¹ sórelui e de 187,600 de mile de mare. Să facem o asemănare. Luna noastră în indepărtarea mijlociă de pământ, e de 51,000 de mile de departe și fiind că diametrul sórelui e de 187,600 de mile de mare, — nici a treia parte din diametrul sórelui (62,533 de mile) nu ar puté încăpé între pământ și lună. Luna noastră are un diametru de 469 de mile; decă diametrul sórelui ni-l inchipuim de o ață, și luna de mărgea, atunci tocmai 400 de luni sânt de trebuință ca să se înșire pe diametrul sórelui.

Rotățiunea sórelui e învêrtirea lui pe lângă osia sa. Decă ne uităm la sóre, partea lui, ce e în liniă cu

¹ Decă luăm un glob (p. e. un ghiem de tot rotund) și cu un ac lung împungem din sus în jos, chiar prin mijlocul globului, atunci partea din ac, cât e în glob, e diametrul globului. La corpurile cerești, vérful diametrului se numește pol nordic, capétul din jos, pol sudic, și acest diametru e polariu. Decă acuma împungem globul din drépta spre stânga, asemenea drept prin mijloc, ca acul să trecă prin mijlocul diametrului polariu, atunci avem diametrul equatorial. — Într'un glob tot diametrul e o osiă și anume osia de rotațiune, adecă învêrtirea pe lângă sine.

drépta noastră, e partea resăriténă; iară partea lui, ce e în liniă cu stânga noastră e partea apusénă; sórele se întorce pe lângă osia sa (diametrul polariu) din drépta noastră pe dinaintea ochilor noștri spre stânga, respective dela resărit spre apus. Sórele se învêrtește pe lângă osia sa în 25 de zile și cam 7 ore, după timpul de pe pământ. Decă ne-am inchipuí, că sórele e de natura pământului nostru, (carele se întorce cam în 24 de ore pe lângă osia sa) atunci pe sóre o zi și o nópte așa e de mare, ca 25 de zile și cam 7 ore pe pământul nostru. Rotățiunea séu învêrtirea sórelui în giurul seu s'a dovedit prin petele negriciose și mari, cari se află pe fața sórelui. Acele pete arătându-se în partea resăriténă a sórelui, trec pe dinaintea noastră spre apus, în timpul învêrtirii și apoi la totă învêrtirea se ved de nou, adecă rentorc.

În sórele nostru este *un foc* forțe mare și din acesta isvorește căldura și lumina pentru toate corpurile cerești din sistema solară și astfel și pentru pământul nostru. În lăuntru și pe suprafața întregă a sórelui sânt materii (substanțe, eleminte chemice) cari sânt într'o stare nencetat arđetóre și flăcărátóre, materii în parte necunoscute pe pământ și acele impregiurul globului sórelui ard în formă de gaz și flăcările lor străbat și peste atmosfera ce incungiură globul sórelui.

Flăcările aceste se numesc protuberanțe, și se véc eșind într'o erupțiune nencetată din lăuntru sórelui și dela fața globului sórelui se ridică până la 20,000 de mile și uneori ómenii cu ochi forțe buni le pot observá, dar cu telescopul se ved și feluritele forme ale flăcărilor.

O întrebare nedeslegată e. că de câte graduri e căldura de dinlăuntru, și de câte graduri e căldura de din afară, adecă pe suprafața sórelui?

Focul séu căldura din lăuntru sórelui, Sechi a pus-o la 3 milióne 887,000 de graduri, mai târđiu la 5—6 milióne, iară Flamarion đice că diferiți astronomi o pun și pân la 10 milióne de graduri. Căldura deasupra globului sórelui după Zöllner e de 13,000, mai târđiu de 27,000 de graduri, iară în Lexiconul de conversațiune al lui Meyer se đice, că substanțele eșind în formă de gaz, la pătura de deasupra sórelui mai au o căldură de 70,000 de graduri.

Căldura sórelui străbate prin un ger de 273 de frig, și din ce se indeparte mai tare în sistema solară, din ce în ce perde mai mult din puterea sa. În giurul equatorului pământului, unde ferbințéla e mai mare, temperatura, când e mai cald, e de 54 de graduri; iară în giurul polurilor dela nord și dela amiéđi, temperatura se recește de regulă până la 35 și uneori până la 45 de graduri de frig pe fața pământului, dar pe celelalte planete dincolo de pământ, căldura scade, frigul crește și mai tare, pentru că indepărtarea de sóre treptat e mai mare¹.

Sórele dá căldură pământului și planetelor prin aceea, că încăldește atmosfera lor. Pământul nostru are o atmosferă (un îmbrăcămênt de aer) în giurul seu, și atmosfera e de 8—10 mile de naltă deasupra feței pământului.

¹ Punctul normal de ferberea apei, de regulă când începe vaporarea, e de 100 de graduri de căldură după Celsius. — Ca să se topéscă unele materii, e trebuință de căldură și mai mare: sulfurul se topește la 111, Zinul la 230, plumbul la 330, argintul la 1000, arama la 1100, aurul la 1200, feral de făurit la 1600 etc. Un geiser, isvor cu apă caldă, dá apă de 127 de gr. ferbinte. În Africa și anume în Nubia și la țermul sudic al marii roșie e temperatura de 54 graduri de căldură. În nord la grăul 72 al pământului e frigul de 37, la gradul 67 se ridică și la 47 de graduri de frig.

mântului, și se ține de pământ pentru de-a pururea. Dar sórele nu totdeauna dă asemenea căldură pământului. Căldura mai mare atârnă dela inferbințela lui din launtru și dela mulțimea și mărimea protuberanțelor; căldura mai mică atârnă dela mulțimea și mărimea petelor de pe fața sórelui. S'au observat vr'o 80 de pete pe fața sórelui, și unele sânt de 12 și până la 60 de mii de mile patrate, dar cari-și strămută și mărimea și pozițiunea. Se socotesc a fi materii recite pe un timp, pentru că in locul lor iară se vede foc inflăcărător.¹ — De și căldura sórelui, in asemeni graduri de căldură pornește dela sóre, ea nu se imprășciă asemenea peste fața pământului, — dar acécta atârnă numai dela pozițiunea pământului față cu sórele.

Sórele ne dă lumină. Focul cel mare din sóre e isvorul luminii pentru corpurile cerești din sistema solară. Focul sórelui imprășciă in tóte părțile rađele de lumină și din fața sórelui, lumina pornește in tăriă asemenea. Rađa de sóre, séu lumina sórelui străbate cu o iuțime mare prin aer, prin teritorul sistemei solare, mai departe bilióne de mile.

Lumina, in tótă secunda străbate 41,000 de mile și dela sóre ajunge la pământ in 8 minute și 18 secunde.

Intre atmosfera sórelui, ce e la un punct nehotărit și între atmosfera pământului, e un întuneric (cu frig de 273 de graduri d. Celsius) negru și rađa sórelui îl străbate, ca să lumineze atmosfera pământului.

Atmosfera e aerul, in care pot trăi ființele de pe pământ; ea se luminează de rađele sórelui; ea reflectează lumina sórelui și prin acésta, și pământul, privit din alte planete, se vede luminos, ca și planetele între cari stă, adecă: Lucéfêrul și Mars.

Lumina, ce sórele o dă pământului, e așa de mare, încât ar trebui să lumineze de-odată 600,000 de luni pline séu 50 de milióne de stele ca Sirius, ca să pótă da pământului acea lumină, ce i-o dă sórele.

Spuserăm mai sus, că sórele are învêrtirea séu rotațiunea pe lângă osia sa, dar sórele mai are și alta mișcare, are cursul seu pe o cale anumită și in spațiul cerului călătorește cu iuțime de 25 kilometre (3½ mile) pe secundă. Se crede, că sórele a plecat de cătră constelațiunea Orion și că in calea sa călătorește cătră constelațiunea Hercules². Ací in Hercules e punctul central al cerului, pentru sistema solară, și sórele călătorește să-și facă cursul in giurul acestui centru. Ací, ori că e un sóre cu mult mai mare decât al nostru, ori că sânt mulți sori într'o sistemă, ori că constelațiunea intrégă Hercules are influință asupra sórelui nostru.

Acésta credință primită in astronomiă se baséză pe măsurăturile micrometrice ale locurilor stelelor, ce sânt pe cer deasupra sistemei solare și s'a observat, că innapoia sistemei solare, de cătră Orion, îndepărtările stelelor între sine se tot mai strimtoresc, și că inaintea sistemei solare, spre Hercules, îndepărtările stelelor între sine se tot mai lărgesc, — pentru că ací se apropie sórele de ele.

Și sórele trebuic să facă o cale in formă de cerc, ca alte corpuri cerești, dar o linie anumită din cercul

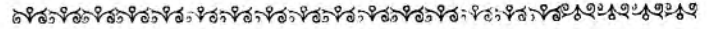
¹ In anul acela, când petele ajung la numerul mai mare, 80, pe pământ timpul e mai recoros, și decă petele sânt in timpul cōcerii grânelor, ori a strugurilor, au influința de a strică rodurile, respective de a le lăsă necōpte, căci rađele petelor dau mai puțină căldură, decât celelalte flacări ale sórelui.

² Constelațiunea Orion e lângă zodia taurului și calea laptelui, dela stéua polară spre resărit-apus deasupra equatorului ceresc. Hercules e de din jos de carul mare și de lira, între polul nordic și zodiac, anume zodia scorpionului.

călii sórelui încă nu s'a putut ști, că sórele in câți ani face cursul seu in giurul centrului. Mădler pune centrul pentru sóre, in pleiade (cloșca cu puii) și đice, că sórele își face cursul seu in giurul pleiadelor in 22% de milióne de ani!

Ei! dar sórele in calea sa nu călătorește singur, ci trage după sine tótă sistema solară, adecă și pământul, și anume in tótă secunda 3½ de mile (25 kilometre) in spațiu nou, pe unde pământul dóră n'a mai fost!

AT. M. MARIENESCU.

Poesii poporale.

— Culese din comuna Maidan. —

De dragoste.

Cucuruz cu frunđa 'n sus,
Țucu-i ochii cui te-a pus,
Că te-a pus cu patru boi,
Țucu-i ochii amândoi,
Și te-a săpat cu sapa,
Și te-a grăpat cu grapa,
Cucuruz stăi la săpat,
Ca mândra la sărutat,
Cucuruz cu rădêcină,
Țucu-ți ochii tei vecină,
Trece-o pasere pe sus,
Vai bădițo cum te-ai dus,
Cucuruz fă-te frumos,
Să vini badeo sănêtos,
Să ne iubim amândoi,
Să te știu cu buze moi.

Câte stele-s pre Bănat,
Atâtea gânduri me bat,*
Numa gându-așă me bate,
Să le dau dracului tóte,
Să-mi dau casa și pământu,
Să rămân chiar cu iubitu.

Cucule cu pene sure,
Mândru cânti véra 'n pădure,
Când merg fetele la flori,
Și se 'ntêlesc cu feciori,
Feciori iute le pringea
Și deloc le sărută.

Haide bade să fugim,
Să fugim să pribegim,
Să intrăm in codru des,
La umbră și la miros,
Unde șeđi nu te mai veđi,
Unde calci urmă nu faci.

Dómne đeu că bine-mi pare,
Că m'am născut fată mare,
Că curênd să me mărít,
Ș-i o să-mi capêť un iubít,
Și cu el să me vorbesc,
Ca p'un ânger să-l iubesc.

SALON.

Năluca din Broșteni.

Ce spaimă pe mama Sanda!... Sărăcuța, eră să móră de frică d'a binele... Uite, că ș-acum, când e ȕua nămieȕă mare, bieta babă tremură din tóte mădulările, scupă și-și face cruce ca de dracu...

Da ce-a păȕit baba Sanda de e așa ingrozită?...

Nu cumva a vȕȕut pe Ucigă-l tóca?... De, baba nu putea să-și dea bine sēma de ce a vȕȕut!... Da, dēcā n'a fost Ucigă-l tóca in persónă, apoi cu dreptul c'a fost nevēstă-sa sēu sora-sa... tare eră grozavă.

Mai cā eră mieȕul noȕȕii când baba fu trezitā din somn de un sgomot de ris inspăimântător...

Baba deschise ochii și la lumina candelēi care ardea in totdauna la icóne in odăiȕa ei, bētrāna zārī ceva care o infiorā din tálpi pānā in creșcet și-i făcū pērul măciucă 'n cap...

Sā grăiēscā ceva nu putū, ȕipier ise piuitul da mite graiul.

Cu ochii căsaȕi de spaimă, zārīā numai ca prin cēȕā o femee, mai mult o umbrā, ce pārea dintr'altā lume...

Erā despletitā și pēru-i lung cădea in plete incurcate pe sinu-i gol. O zȕrēntā ȕi invēliā restul corpului, iar piciórele insāngerate, lāsau urme roșii pe unde cālcā...

Din ochii ei, infundaȕi in cap și cari strāluciau ca niște carbuni aprinși. tișniau fulgere sclipitóre cari orbiau pe bieta incremenitā...

Și pe când pustia rīdea cu un hohot drăcesc, baba ȕicea pe d'a rostul in gānd tóte rugăciunile ce le șcīa de spaimă, uitate mai nainte, dar acuma aduse aminte repede de ingrozitórea vedenie...

Dar când baba vȕȕu cā stafia se apropie de patul ei, arātāndu-și colȕii ei drăcesȕi, simȕi cā tot sāngele ȕi inghiaȕā in vine și cā ori-ce cunoșȕinȕā de viēȕā piere din ea.

Baba inchise ochii și nu mai simȕi și nici nu mai vȕȕu nimic...

Cānd se deșteptā, erā ȕiua nămieȕă mare și ori-ce urmă de stafīā de peste nópte dispāruse...

Iacā astea spunea baba Sanda acum ȕerancelor, tremurāndā și infricoșatā, iar ȕerancele, cum sūnt ele, rīdeau cu hohot de spaimēle babei...

— Da, fugi d'acolo, mamā Sando, ȕicea leica Catrina a lui Pirlēzā rīȕēnd cu poștā, oi hi visat...

— Da, da, strigarā fetele și nevestele la olaltā, nici cā vorbā c'a visat...

Și rīsetele se urmau cu mai mare hohot, pe când baba Sanda se jurā pe toȕi sfinȕii și pe póla Maicei Domnului cā spunea devērul adevērat.

Cu cāt baba Sanda cātā să le incredinȕeze mai mult, cu atāt ele rīdeau mai tare, cu atāt ȕi bāteau joc de spaima babei care, intre noi fie ȕis, muriā de ciudā cā nu e creȕutā pe cuvēnt.

Hazul āsta ar fi ȕinut mult intre ȕerance, dēcā nu eșīā ca din pāmēnt moșnēgul Glumici, — glumici la nume, dar fórtē cuminte și sfātos la vorbā, care să le taie pofta de ris...

— Uite, moș Glumici, strigarā nevestele tóte 'n tr'un glas... Ce mai faci moș Glumici? Ești bine hai?

— Bine, fetelor, bine, dragilor...

— Da, n'ascultā, moș Glumici, ȕise rīȕēnd Catrina lui Pirlēzā, ce ȕice baba... Cīcā āȕi nópte a vȕȕut pe tافتoriȕa cea mare...

Și leica Catrina pe care o māncā limba reu de tot, spuse rīȕēnd lui moș Glumici, ceea ce le spusese baba Sanda.

Moș Glumici ascultā tȕcut tótā istorisirea, apoi ȕise liniștit și cu incredinȕare:

— Nu rīde, fata mea, nu rīde... Mama Sanda a spus adevērul... Așā e, a vȕȕut...

— Ce? intrebārā tóte ȕerancele curiósē:

— Năluca din Broșteni...

Năluca!... Năluca!...

Așā erā!... Tóte-și aduceau acum aminte de năluca din satul lor, Broșteni; tóte vedeau acum cā baba nu minȕise...

Da, de cātāva vreme, se ivise in sat la ei, o femee care nu mai erā tinerā, care umblā flāmāndā, despletitā și cu sinul gol, care rīdea și cāntā mereu, care ȕi alesese cāmpul drept casā și bolta cerului drept coperiș...

Erā spaima copȕilor din sat... Nimeni nu șcīa cum o chēmā, nici de unde vine... Toȕi ȕi ȕiceau cu spaimā: «Năluca din Broșteni»...

Dar, fiind cā Năluca nu făcea nici un reu, ȕeranii se feriserā s'o atingā...

Auȕind vorba lui moș Glumici, ȕerancelor li se tātā pofta de ris și se imprāșciarā ca un stol de potārnichi...

Moș Glumici, remas singur cu baba, o incurajā ȕicēndu-i:

— N'avē témā mamā, mamā Sando, cā Năluca nu face reu... Sāraca, trebuie să fie vre-o femee nenorocitā, sārītā din minȕi din cine șcīe ce grozavie!... Fii fără grije și nu te mai sperīā...

Baba mormāl ceva... Apoi c'o luminare de cērā in mână se indreptā spre biserica satului ca să dea un acatist s'o ferēscā Dȕeu de dururile rele.

Nópteā se lāsase peste sat... De-odatā in apropiere de mieȕul noȕȕii, niște rācnete grozave deșteptā tot satul...

Baba, cu ochii holbaȕi de spaimă, numai in cāmāșe, alērgā pe uliȕele satului, rācnind din tóte puterile:

— Năluca!... Năluca!...

ȕerani, ȕerance se adunā pe fugā și fac grupuri dinaintea bordeiului babei...

Toȕi sūnt cu tȕrnācópe, topóre, cóse in māni, ca și cum cine șcīe ce grozavie se intēmplase...

Dar cu tóte cā erau armaȕi, nici unul nu indrāsniā să intre in bordeiul babei, pe când acēsta se svērcoliā de grózā pe pāmēntul bātătorit...

Atunci moș Glumici, care se deșteptase și el, făcū o cruce și ȕise inaintānd spre bordei:

— Cu Dȕeu inaintē!...

Și intrā in bordei cu dróia de ȕerani in șir dupā el...

Se oprīā inse toȕi ingrozīȕi pe pragul bordeiului... Pe pāmēnt, in mijlocul strāmtei incāperi, zācea Năluca neinsufleȕitā...

Spume de sānge erau la buzele ei, iar ochii ei ȕintā spre pat aveau un fel de privire blāndā și plīnā de dor.

În mâna ei dréptă strălucia un inel.
Intéia clipă de spaimă trecând, moș Glumici zări inelul...

Făcú o cruce, se apropiă de ea, se plecà, îi luà mâna, o privi îndelung, apoi cădënd în genuchi, strigà cu durere:

— Marióra!...

Toți sătenii aúnd numele ásta pronunțat cu atâta jale de moș Glumici, îl repetară, ingenuchiând cu respect în fața neînsuflețitei Năluci...

Erá Marióra... da Marióra, fata cea mândră a lui moș Glumici... Fata lui iubită, care dispăruse din sat sânt dece ani d'atunci...

Erá Marióra care acum dece ani erá cea mai frumósă din sat, erá Marióra care fusese îndrăgită cu Nițu cel frumos al babei Sanda...

Dómne! Ce mândrețe erá pe ei atunci... Logodna se făcuse și visul lor de fericire erá să se împlinésca în curënd, decă nenorocirea nu se abătea neîmblândită peste capul lor...

Nițu întorcëndu-se dela oraș cu cele de nuntă, fusese apucat de tren și călcat în doué...

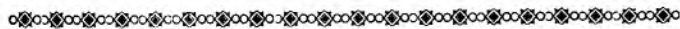
Durerea ce simți Marióra, vędënd pe iubitul ei întins neînsuflețit pe patul din bordeiul babei, îi răpise firea...

Neșciind ce face luase lumea 'n cap și rătăcind pe câmpuri și păduri, fusese dusă într'un ospiciu de nebuni...

După ce stase dece ani închisă acolo în care vreme tatăl-seu o căutase înședar, isbutise să scape și să se întorcă acolo unde o ducea dorul ei și să móră în bordeiul în care vęduse pentru cea din urmă óră pe iubitul ei...

Acum «Náluca din Broșteni» se odihnește lângă îndrăgitul seu, plânși de întregul sat și mai cu sémă de sërmanul moș Glumici și de biéta Sanda cari nu mai au de ací înainte zile albe în vieță.

MARION.

Ilustrațiunile din nr. acesta.

Înainte de bal. Carnavalul e 'n toiul seu. Petrecerile și balurile se perëndă neconținut, căci acuma chiar și săracii își fac câte o di bună. Deosebi se póte vedé mișcare și veselie în casele cu fete mari. Acolo nu se mai vorbește decăt de baluri, de toalete și de petreceri. Tóte sânt vesele, numai tatăl e cam posomórit, căci balurile costă parale și secerișul de an a fost slab, bucatele n'au preț. Dar fetele îl impresóră, îl rógă, i se lingúesc, că-i fac tot ce-i place, că nu ș-or face toalete scumpe, că ar fi rușine să lipséscă de acolo, unde tóte prietenele lor vor fi de față. Mai vine apoi și nevésta, buna mamă a fetelor, care îl capacitéză, că decă vrea să mărite fetele, trebue să le ducă la bal. Și 'n cele din urmă el capituléză și se enunціă, că vor merge la bal.

Bibol selbatec din Tibet. A douá ilustrațiune a nóstră e scósă din istoria naturală. Ea infătoșeză un bibol selbatec (Bison poëphagus) din Tibet. Acesta se numește yac și are o construcție corporală fórté robustă. Capul lui nu-i prea mare, dar lat; flitul i e tuțiat; stéua din fruntea lui stă mai de multe ori strímb; are córne scurte, inse tari, urechile-i scurte par rotunde;

privirea-i e cea mai próstă; partea de jos a trupului seu dela cap până la códă, este përos.

Yacul tráește în deșerturile stâncóse ale Tibetului, mai ales în cãrduri mari; i place mai mult frigul decăt căldura, avënd o blană care-l scutește de ori-ce tempestăți. E leneș, numai diminéța și séra se duce a pașce, petrecënd restul zilei în lenevie.

Alungat, devine furios grozav și îndresneț. Vai de vëndătorul care numai îl rãnește, căci îl pefugă, până ce-l ajunge. Dar se imblândește ușor, de aceea tibetaniil și întrebunțeză la lucru, căci e puternic.

Joc poporal din Bretagne. Între diversele părți ale Franciei, provincia Bretagne ofere cele mai interesante tipuri poporale. De acolo e schițată și ilustrațiunea nóstră a treia, care infătoșeză jocul secerătorilor și al vierilor în costumul lor pitoresc poporal. De doué părți câte o părechia, în mijloc doué femei vesele.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Șcrii literare. Poesiile poporale culese de V. Alecsandri, sub acest titlu a apărut la București un mic volum de 135 pagine cartonat. — *Di Delavrancea* a publicat la București o broșură, care sub titlul «Cestiunea română» cuprinde discursul dsale rostit la Ploești în luna lui decembre. — *Șcrierile dlui Iacob Negruzzi* vor eși în curënd la București în edițiune completă, la Socec; tóte vor cuprinde 6 volume.

Reunirea Românilor din Transilvania și Ungaria. Sub acest titlu a apărut la Sibiu un studiu național-istoric-religios, de dl Nicolae Manegúțiu protopresbiter în Mureș-Oșorhei. Autorul tratéză o cestiune fórté gravă, pe care, după espresiunea sa mulți o vor găsi imposibilă și nerealisabilă; dsa adecă pledéză pentru unirea tuturor Românilor în cele confesionale. Nu este român care să nu doréscă acésta, dar tot astfel nu este nimene care s'o póta realisá. Autorul concludé pentru reunirea tuturor românilor cu biserica resárutului, căci din 11 milióne de români 9.800.000 sânt orientali ortodocși; căci biserica ortodocsă orientală este o biserică mare și ecumenică, pe când biserica gr. cat. este numai o fracțiune. Inițiativa pentru mișcarea de unirea tuturor românilor în cele confesionale, după autorul, ar avé s'o facă presa națională, archierii de ambele ierarhii și Asociațiunea transilvană, ținându-se în sfêrșit un mare meeting național pentru proclamarea acestei reuniri bisericéști. Încât pentru eventuala perdere a averilor bisericéști gr. c. autorul díce, că mai bine să piéră, decăt să nu se facă reunirea. Prețul volumului 2 fl.; de vëndare și la autorul în Mureș-Oșorhei.

Academia Română a ținut vineri ședință publică. Cu asta ocasiune dl Gr. G. Tocilescu a făcut următórea lectură: Despre limes danubianus și un nou val în Dobrogea.

Șcrieri de dl P. Mușoiu. Pentru a se luminá conștiința masselor asupra fenomenelor sociale, s'a înstituit în România la Botoșani o asociație de propagandă, care va ținé un numer de conferențe publice și va tipări o serie de lucrări sciintifice-poporale. Am și primit din aceste lucrări, tóte ale dlui P. Mușoiu și anume: «Metoda experimentală în politică» conferință; «Socialismul și caracterele sale generale» traducere după Hector Denis; «Determinismul social și ceva despre socialismul belgian»; în sfêrșit «Rusia revoluționară» traducere după Barbe Gendre. Depositul la librăria Sfetea în București.

TEATRU și MUSICĂ

O nouă Rhapsodie română. Literatura noastră musicală încă se înmulțește pe di ce merge, așa încât aproape în fiecare săptămână avem să anunțăm esirea unei compoziții nouă. Avem până' acuma și câteva rhapsodii, la noi de Kárrász, dincolo de Lubitz și de alții. Tocmai acuma primim una nouă, autorea ei este o tineră damă română din părțile Aradului, dna Petronella Cornea soția dlui Ioan Cornea, actualminte inginer la căile ferate române, cu domiciliul la Ploești. Compoziția compatriotei noastre este dedicată reginei Elisabeta a României și poartă titlul «Rhapsodie Roumaine, pour le piano par Nelli de Cornea née Missici». Este o lucrare din cele mai reușite, care de sigur se va răspândi în curând prin toate saloanele românești. Se află de vânzare la autorea la gara Ploești, și la librăriile Gebauer în București, Ciurcu Brașov, M. Klein în Arad. Prețul 3 franci, séu 1 fl. 20 cr.

Concertele simfonice în București, despre care am scris de multe ori și noi, aceste adevărate delicii musicale ale bucureștenilor, vor începe la 20 februarie (4 martie) și vor ține până la 10/22 aprilie. De asta-dată vor fi 8 concerte și se vor da ca până' acuma în splendida sală a Ateneului Român, sub conducerea dlui Ed. Wachmann, directorul conservatorului musical din București.

Iarăș reprezentație teatrală în Cernăuți. Societatea academică «Junimea» din Cernăuți a anunțat pe vineri la 9 februarie n. o reprezentație teatrală în Cernăuți. Programul s'a statorit astfel: «Un trandafir în livră» comedie în un act după un motiv francez de T. Stefanneli și «Post Festum» comedie în un act de E. Wichert, tradusă de dra M. Stefanelli. În sfârșit un tablou vibrant. «Visul unui marinar». Societatea Armonia s'a înscris cu câteva cvartete.

O nouă foie musicală. La Iași a început să apară de nou «Arta», revistă musicală, sub direcțiune a dlui Titus Cerne, unul din cei mai buni muzicani din țară.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Șciri școlare. Dl Alesandru Roman, profesor la universitatea din Budapesta, va ține în semestrul de veră patru colegii: fonologia și morfologia, Tetraevangeliiul manuscris din Britisch Museum, terminologia creștină și proverbele românilor. — Dl Dimitrie A. Sturdza a inaugurat în săptămâna trecută cursul seu de numismatică română la universitatea din București, asistând mulți studenți și alta lume; conferința de deschidere, a fost ținută într'un mod magistral.

Fondul de pensiuine al diecesei Aradului. Sinodul trecut al diecesei Aradului a decis să se înființeze un fond de pensiuine pentru diregătorii și preoții diecesani. Proiectul de statute prezentat de consistor la acel sinod s'a dat unei comisii, constatătoare din dnii August Hamsea, Nic. Zigre și P. Rotariu, ca să-l studieze și să facă raport la viitorul sinod. Comisiunea acesta și-a terminat lucrarea, compunând pe temeiul datelor sosite dela preoțime, un nou proiect de statute, care se va discuta de sinodul viitor.

Societatea „România Jună” în ședința sa din 13/25 ianuarie a. c. s'a constituit pe anul administrativ 1894 în următorul mod: Președinte: drd med. Tit Liviu Tilea; vicepreședinte: stud. med. Alesandru Vaida; se-

cretar I: stud. fil. Nicolae Puican; secretar II: stud. med. Constantin Mândrilă; cassar: stud. med. Octavian Georgianu; controlor: stud. techn. Cornel Mesaroș; bibliotecar și econom: stud. fil. Petru Macsimiuc. Comisia literară: drd med. George Iuliu Anca, stud. fil. Nicolae Puican, stud. for. Ilie Părvulescu, stud. fil. Petru Macsimiuc, stud. for. Isidor Tarnavski. Comisia revădătoare: stud. med. Valeriu Iovănescu, stud. for. George Sêrbul, stud. med. Alesandru Crăciunescu. Primim și raportul societății despre anul școlar trecut. Din acesta vedem, că societatea a avut 47 de membri ordinari; a ținut 13 ședințe ordinare, 4 literare și 2 festive; biblioteca are 832 opuri; fondul neatacabil s'a urcat la 11,415 fl. 71 cr.; averea totală 12,893 fl. 72 cr.

Defensorii. Prin legea și regulamentul clerului mirean din România, se înființază, oșebit de revisorii eclesiastici pe lângă fiecare eparchie, și trei «defensori», adecă reprezentanți ai ministerului cultelor pentru controlarea afacerilor bisericești încât se atinge de drepturile statului. În acest scop se institue trei circumscripții: «Bucureșei, Iași și Craiova». Eparhia Dunărei de jos și jud. Covurlui fac parte din circumscripția București.

Cărți aprobate. Ministrul unguresc de culte și instrucțiune publică a aprobat următoarele cărți școlastice din editura librăriei Ciurcu din Brașov: «Carte de cetire», pentru clasa III gimnasială și reală, de V. Onițiu, prof. Prețul 1 fl., «Curs practic de aritmetică pentru școlele populare în trei părți, întocmit de prof. Ars Vlaicu. Partea I 22 cr. II 25 cr. III 30 cr. «Cartea poporului», carte de cetire pentru anii din urmă ai școlilor populare, școlele repetițiune, cursurile de adulți și pentru poporul nostru, întocmită de Ioan Pop Reteganul. Un volum mare de 360 pagine, în legătură solidă. Prețul 75 cr.

C E E N O U ?

Hymen. Dl Iosif Moldovan, funcționar la filiala Brașov a «Albinei» și dșora Elena Stinghe se vor cunună la Brașov în biserica St. Nicolae ați la 30 ianuarie (11 februarie). — Dl Iosif Vrăniut, notar în Iliaș, la 28 ianuarie s'a cununat cu dșora Silvia Cioran în Reșița-montană.

Șciri personale. Dl Avram Berlogia, jude la tabla reg. din Timișoara, a fost numit jude-ajutător la Curie. — Dl Septimiu Albini, făcându-și pedepsa de trei luni în închisorea de stat din Seghedin, țiile trecute a fost eliberat.

Sistări și procese. Tribuna din Sibiu a fost sistată din nou și editorul dl/I. Popa Necșa condamnat la amendă de 200 fl., din cauza că numitul editor făcându-și acum pedepsa de două luni, nu pôte fi — conform legii austriace de presă care e în vigore în Transilvania — în acelaș timp și editor al unei foi. Dsa, spre a preveni acesta, a insinuat ca răspunđtor pentru editură pe culegătorul seu Iosif Marchall, inse procurorul nu l'a primit, căci editorul totodată trebuie să fie și proprietarul tipografiei, așa pretinde asta aceeaș lege austriacă, până' acuma la nimeni neaplicată astfel. — Tribunei, afară de procesul de presă indicat în nr. trecut, i s'a mai intentat un proces pentru adresa de aderență publicată în nr. 219. din anul trecut. — Aderenții «Replicei» cari ș-au publicat declarațiunile în «Tribuna» au fost dați asemenea în judecată; ascultarea lor s'a început în toate părțile. — Acusații în procesul Memorandului s'au consfățuit cu apărătorii lor în Cluș la 3

și 4 februarie. Cu toții s'au adunat vreo 40—50 de persoane. — *Di Iustin Ardelean*, redactorul «Vulturului» din Oradea-mare, la 7 l. c. a fost iarăși condamnat de tribunalul din Oradea-mare, pentru că ar fi publicat în fôia sa un articol politic. De asta-dată pedepșa a fost mai aspră decât în cele două cazuri precedente, căci a fost judecat la închisore de o lună și la amendă de 30 fl. Procurorul a fost mulțămît cu judecata, condamnatul a apelat. Cu asta ocasiune apărătorul dl Martin Hegyesi a declarat, că la Curie va cere sesiune plenară, care să decidă în anomalia asta, că pe când nici un diar umoristic unguresc n'are cauciune și totuș tôte fac politică, fără a fi trase la judecată, «Vulturul» se condamnă mereu. — *Fôia Poporului*, al cărei editor este tot dl I. Popa Necșa, asemenea a fost sistată.

Reuninnea femeilor române din Caransebeș a ținut adunarea sa generală în 28 ianuarie n. Cu asta ocasiune făcându-se raport despre activitatea de peste an a societății, comitetul s'a constituit astfel: presidentă dna Maria Roman, vicepresident dl Traian Barzu, secretar dl Iosif Bălan; cassar dl George Andreevici. Membrele comitetului: Maria Barzu, Ana Bălan, Sidonia Bălan, Amalia, Brăila, Elena Biju, Maria Biju, Maria Buru, Maria Curescu, Maria Dobrin, Elisa Doda, Maria Lințiu, Elena Marin, Iulia Marin, Eugenia Peia, Emilia Prodczky.

Bustul lui Alecsandri la Bacău. Dl V. A. Urechia a ținut duminica trecută conferința sa la Bacău în fața unui numeros public, care a aclamat viu pe bătrânul orator. Produsul acestei conferințe trece de 1000 lei. Primăria din Bacău a și făcut un contract cu sculptorul Hegel, pentru a face bustul lui Alecsandri spre a fi așezat în acel oraș, în squarul comunei. Inaugurarea bustului s'a ficsat a se face la 21 iunie.

Serbarea Ligei în București. Săptămâna această s'a ținut la Ateneul Român din București serbarea dată de Liga Culturală pentru aniversarea a 35-a a unirii principatelor și a 3-a a fundării Ligei. Președinte a fost proclamat dl senator Al. Orescu, care a ținut un discurs de deschidere. Apoi au vorbit doi studenți universitari și dl C. C. Dobrescu. Dna Aristița Romanescu și dl C. Nottara au declamat poezii patriotice.

Căsătoria civilă. Proiectul de lege pentru introducerea căsătoriei civile frământă mult spiritele în țără. În Oradea-mare încă s'au ținut admări pro și contra, la aceste din urmă luând parte și românii. Cestiunea joi s'a discutat și n'adunarea municipală a orașului; cu asta ocasiune dl Nicolae Diamandi a ținut un discurs, prin care a combătut proiectul ca creștin și ca român. La votare spriginitorii proiectului au fost în majoritate.

Societatea din Bucovina, pentru cultura și literatură română, se va întruni în adunare generală în Cernăuți la 6/18 februarie. Din raportul comitetului, de pe timpul dela 1 decembrie 1892 până la finea lui ianuarie 1894, scótem următoarele date: archipresbiterul D. Seleschi a făcut la societate o fundațiune de 1040 fl. 57 cr., s'a mai primit după mórtea lui Mihai Pitei 200 fl. ca legat prin testament. Din fundațiunile administrate de societate, s'au dat mai multe stipendii. Biblioteca societății s'a sporit cu cărțile dăruite de Academia Română și de autori. Cassa la finea anului 1893: în obligațiuni, 1300 fl., 7200 franci, 1000 galbeni; bani puși la cassa de păstrare 6501 fl. 51 cr., bani gata 177 fl. 20 cr.

Institute de credit. Cassa de păstrare din Seliște va țină adunarea sa generală în 2/14 februarie. Capitalul social 10,300 fl., profitul curat 5,085 fl. 67 cr. —

Beregsana din Beregseu, comitatul Timișorii, va avé adunare generală la 13/25 februarie. Capitalul de fondare 15,630 fl., profitul curat 1852 fl. 52 cr. — **Râu-reana** din Capolnoc-Mănăstur se va întruni în adunare generală la 14/26 februarie. Capitalul social 10,080 fl., profitul curat 2006 fl. 7 cr.

Necrológe. *Eufrosina I. Popescu* n. Verzea a încetat din viață la Brașov în etate de 63 ani, jelită de fiii sei Victor avocat, Iosif inginer, Ioan comptabil, Iuliu funcționar de bancă, Pompilie medic, Aurel funcționar și de alți consângeni. — *Lucreția Dredean* n. Roman, soția dlui preot Eugeniu Dredeanu din Șișești, a murit la 30 ianuarie în etate de 21 ani, jelită și de două fiice mici și de părinții Ioan Roman, protopopul Țerii Oașului, cu soția Iuliana n. Ștețiu. — *Ludovic Rubenescu*, r. ung. șef de poștă și telegrafie în Püspökladány, a reposat în etate de 47 ani; îl geleşce soția cu trei minorenii. — *Augustin Cărpinișan*, notar în Rehău, a murit la 29 ianuarie n., în etate de 34 ani. — *Veduva lui Ioan Bónyi*, fost preot gr. c. în diecesa Orăđii-mari, a reposat în Oradea-mare, în etate de 68 ani. — *Billoth*, renumitul operateur, a încet din viață la Abbazia. — *Scheuthauer*, vestit chemist și profesor la universitatea din Budapeșta, a murit la Viena. — *Iuliu Moldovan*, preot gr. c. în Cristelec în Selagiu, a murit la 5 februarie în etate de 28 ani.

CARNEVAL.

Balul casinei române din Beins. Singurul bal în sensul strict al cuvântului în anul acesta a fost în Beins balul casinei române ținut la 3 febr. a. c., la care a participat tot ce Beinsul are mai elegant și ales, între cari și câteva familii maghiare. Animația eră la culme și s'a susținut cu aceeaș vioitate până la finea petrecerei, la 7 $\frac{1}{4}$ ore dimineața, când ne-am depărțat cu toții ducând cele mai plăcute suveniruri. — Seria jocurilor s'a deschis cu Ardeleana. Cuadrilele și Romana s'a dansat de cătră 36 părechii, iar în paușă 13 tineri bine costumați și între repetițele aplause ale celor prezenți au esecutat jocurile antice Calușerul, Bătuta, Sërba și Hora Sinaiei. Onórea pentru reușita atât moraiă cât și materială în mare parte îi compete comitetului arangiator și nefatigabilului president, cari n'au întrelăsat nimica, pentru de a satisface în tôte privințele așteptarea publicului. Venitul curat, conform informațiunilor primite, se urcă la 50—60 florini. Au fost prezenți dintre dómne: Irina Antal, Isabela Ardelean, Aurelia Boițu, Maria Beliczey, vęd. Maria Cosma, Fässie, Livia Ignatu, Ros. Juncu, N. Lobonț (T. Szilväs), Rosalia Mihali, Elena Muțu (Cusiș), Teresia Păcala (Oradea-mare), Antifa Papp, Iudita Papp (Sacal), Maria Sferlea, Tamásfalvi Thury etc., — dintre domnișóre: Florica Antal, Maria Antal, Silvia Antal (tôte trei în costum național), Elena Boițu, Elena Beliczey, Emilia Buder, Luisa Casolțan, Irma Kasza, Ana Lobonț (T. Szilväs), Olga Mateaș (Pecica rom) Florița Marianu, Rosalia Mihali, Elena Papp, Minca Popescu (M. Lazur), Cornelia Sferle, Ema Stieglitz, Lucreția Zigre, Mărióra Zigre (Oradea-mare), Matilda Zsák și altele a căror nume mi-au scăpat din vedere.

Balul din Alba-Iulia, dat pentru scopul d'întemeiá un fond pe séma școlei gr. or., a avut un succes fôrte frumos și a fost un adevărat bal de elită, la care au participat și căpeteniile de altă naționalitate. În fruntea arangierii a stat dl Ioan Fulea, care dimpreună

cu protopresbiterul N. Ivan a primit pe oșpeți. În paușă s'a jucat Călușerul, în costume dăruite de dl comerciant P. S. Cirlea, sub conducerea vătăvului Antoniu Cricovan. Tot în paușă s'a făcut tombola arangiată de dómnele Fulea și Cirlea; numerele au fost trase de dșóra Veturia Ivan. Au fost de față dómnele: Fulea, Rozor, I. Cirlea, P. Cirlea, Ios. Cirlea, Iliescu, Löw, Gerasim, Curescu, Urșă, Florescu și dșórele Veturia Ivan, Aurelia Cirlea, Lucreția Coșeriu, Irina Muntean, Aurelia Dărâmuș, Măcsim, Gerasim, Victoria Roșca, Sabina Bitea, Eugenia Dobrescu, E. Marciac și altele.

Petrecere la Boroș-Ineu. La 18 februarie n. se va ține la Boroș-Ineu o petrecere cu dans în sala ospetăriei mari. În paușă 12 tinei vor executa Călușerul. Venitul curat e destinat în folosul fondului școlii române de acolo. Ofertele sânt a se trimite la protopopul Ioan Cornea acolo.

Poșta redacțiunii.

Mihalcea. Cu nr. aeela nu mai putem servi.

Brașov. Regretăm, dar nu putem implini cererea:

A. C. Dcă am răspunde la tóte versurile ce primim, am ocupá prea mult spațiu.

Calindarul sęptemănei.

Dumin. celor 10 leproși Ev. 13 dela Luca 19, c. gl. 3, a inv. 3.

Diua sępt.	Calindarul vechiu	Călınd. nou	Sórele
Duminică 30	+ S.S. Vas. Gr. și Ioan	11	Enfrosina 7 11 5 17
Luni 31	SSi Ciril și Iuon	12	Eulalia 7 11 5 19
Mărți 1	Mart. Trifon	13	Benedict 7 9 5 21
Mercuri 2	(f) Intimp. Dlui	14	Valentin 7 7 5 22
Joi 3	SS. Simeon	15	Faustin 7 6 5 24
Vineri 4	Cuv. Izidor	16	Iuliana 7 4 5 26
Sâmbătă 5	Mart. Agatea	17	Donatus 7 2 5 28

UMOR și SATIRĂ.

Lumea.

Lumea? dcă ai putere să-i impui, e fórte bine,
Dar iubire dela dęnsa să aștepti — nu-i dela cine,
Ómenii nu pórtă inimi și nici dręptă judecată,
Siluetă fără suflet animată 'n vęnt se pórtă;
Din cotro vęntul va bate într'acolo ea se mișcă,
Aducęnd adânci poclone și cântând mereu în trișcă
Acelui ce 'n cursul ȃilei l'a servit sórta mai bine,
Ori de are ceva 'n cęer or de-ți aduce rușine.
Ignorantă-obrăznicie sânt plătite cu preț mare,
Să le 'ncânte, să le-admire, se întrece fiecare —
Incât nu mai șcii în lume ce-i curat și ce e bun,
spęndur-ă-i pe toți — sânt una — de o cręn-ă cu alun!

ELENA N. VORONCA.

Logică.

— Căsătoria este un joc hasard.
— Adevęrat! de aceea ca atare ar trebui să se pedepsescă.
— În cele mai multe cazuri asta se și face.

Și asta e cauză.

— Ce-ai făcut cu cățelușul dtale? A fost fórte nostim.
— Mi-a plăcut și mie mult, dar nu s'a potrivit cu rochia mea cea nouă.

In America.

— Ce fell! Ești dta! Ce faci aicea?
— Daraveri strălucite. Vicsuesc ghete.

Intrébă pe cucóna.

Cu tóte că insurat cu o femeie frumoșă, dl Zeta are o intrigă cu o actriță.
Alaltăeri însărcinează pe jupănesa din casă să ducă un bilețel dulce adoratei lui.
— Și mai cu sémă, Safto, nici o vorbă... ȃice el.
— Ah! domnule poți să fii liniștit. În lucruri d'alde astea sânt mută ca mormęntul. Intrébă pe cucóna...

O anecdotă a lui Veragua.

Ultimul descendinte al lui Christof Columb ducele de Veragua, asistă după cum șciți la al 4-lea centenar al descoperirii Americii, în Chicago.

Intr'o ȃi voind să dea o depeșă la New-York, ducele se prezentă la un oficiu telegrafic.

Funcționarul este grăbit și dă fórte puțin respectuos indicațiile necesare.

— Numele și pronumele se socoteșce ca un singur cuvęnt, ȃice funcționarul, dar fă mai repede telegrama, căci sânt fórte ocupat.

Ducele de Veragua învęțat cu o astfel de purtare bruscă, scrise telegrama și o dădu funcționarului.

Inchipuți-ve mirarea acestuia din urmă, când vędu la iscăliturá următorul «scurt» nume și pronume:

«Cristobal Colon de Toledo y Lavreate y de la Corda Ramleez de Baguedano y Gante, Almirante y Adelantado Mayor de las Indias, marques de la Jamaica, duque de la Vega, Grande de Espana, Seuador del Reino, Caballero de la insigne Orden del Tolson de Oro, Gran Cruz de la Concepcion de Villavicoso, Gentil hombre de camera del Rey don Alfonso XIII, Duque de Veragua».

Bietul telegrafist fu nevoit să socotescă tótă acestă iscăliturá ca un singur cuvęnt; dar pe urmă eu cred că trebuie să-l fi trecut nádușelile până a telegrafiat tóte aceste cuvinte.

Din ȃiarul unei coconite.

Profesorul acesta de musică este un om fórte gentil. Ce-i dreptul, e bętrán, dar tot a doua ȃi il prind frigurile.

Intr'un pensionat de fete.

Profesorul vorbeșce despre preoții adoratori de foc. Deodată se opreșce adresându-se cătră una din eleve:

— Domnișóra iarăș n'a fost atentă... Despre ce-am vorbit?

— Despre preoții cari au fost adoratori infocați.

Proprietar, redactor respunđător și editor: IOSIF VULCAN.

CU TIPARIUL LUI IOSIF LÁNG & COMP. ORADEA-MARE.